smulkaus eolinio smėlio sluoksnis, kuriame rasta pavienių XVIII a. datuojamų radinių – kaolino pypkučių kotelių, puodų šukių, butelių duženų ir kt. Maždaug 1,2 m gylyje fiksuotas įžemis – rupus rausvas smėlis. Šurfe 2, 60 cm gylyje aptiktas akmeninis grindinys, sudėtas iš nuo 9x7x6 iki 15x13x11 cm dydžio netašytų lauko akmenų. Po grindiniu fiksuotas apie 50 cm storio kultūrinis sluoksnis, kuriame rasta XVIII a. archeologinių radinių – muškietos spyna, kaolino pypkučių kotelių, puodų šukių, butelių duženų. 1,3 m gylyje fiksuotas įžemis – rupus rausvas smėlis. Šurfe 4, 20–30 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus aptiktas prieškariu apardytas stovėjusio pastato mūrinis pamato fragmentas. Šurfe atidengta išorinė pastato siena, kuri tęsiasi ŠV–PR kryptimi. Prie išorinės sienos atidengta vidinė buvusio pastato siena, kuri tęsiasi ŠR–PV kryptimi ir statmenai jungiasi prie išorinės. Pamato plotis siekia 45 cm, jis sudėtas iš netašytų 31x26, 59x42 cm dydžio akmenų, skiedinio tarp akmenų nepastebėta. Atidengta viena pastato patalpa, kurios grindys klotos raudonomis molinėmis plytomis (30x13x6 cm dydžio). Pagal surastus radinius pamatą galima datuoti XIX a. Įžemis fiksuotas 75 cm gylyje.

Atlikus archeologinius tyrimus konstatuota, kad J. Zauerveino g. 16 sklypo Š ir ŠV dalyje yra išlikęs vertingas kultūrinis sluoksnis, kurio materiali medžiaga gali svariai papildyti trūkstamas šios senamiesčio kultūros visumos istorijos žinias. Rekomenduota šioje dalyje toliau vykdyti detaliuosius tyrimus. Nustatyta, kad ši senamiesčio dalis pradėta urbanizuoti apie XVIII a. vidurį ir šių tyrimų rezultatai atkartoja ankstesnių archeologinių tyrimų, vykdytų Zauerveino g. 16 sklypo gretimybėje, rezultatus, kurių visuma patvirtina šioje Klaipėdos dalyje vyraujant XVIII a. pabaigos – XIX a. kultūrinius sluoksnius.

J. Zauerveino St. 16

In 2014, a field evaluation (eight 2x1 m test pits and one 2x2 m test pit, a total of 20 m^2) was conducted on the plot at J. Zauerveino St. 16 (Figs. 1, 2), which is in the historic suburb of Vitė, which was first mentioned in written sources in 1437. Late 18th–19th-century cultural layers have been recorded during earlier investigations in the immediate vicinity of the plot at Zauerveino St. 16 and an earlier, 17th-century cultural layer with sparse finds only occasionally.

In 2014, the evaluation recorded a cultural layer, up to 50 cm thick, with 18th–19th-century structures and finds in the N and NW parts of the plot at Zauerveino St. 16, at a depth of distance from present-day Zauerveino Street.

Karolis Duderis

Daržų gatvė

2014 m. kovo–gegužės mėnesiais Klaipėdos senojo miesto vietoje su priemiesčiais (UK 27077), Daržų gatvėje, realizuojant projektą „Daržų g. nuo Aukštosios iki Tiltų g. dangų ir šaligatvių restauravimas“ atlikti detalieji tyrimai ir žvalgymai, kurių metu ištirtos 4 perkasos (iš viso 70 m^2 plotas) bei žvalgytas 800 m^2 plotas, surinkta 612 radinių. Tyrinėta dalis patenka į miesto dalį, kuri XVI a. vadinta Odų priemiesčiu, XVIII a. I pusėje pavadinta Frydricho priemiesčiu. 1571 m. Albrechtas Frydrichas „amžinai paveldima Kulmo teise“ padovanojo miestui naują, beveik tokio pat dydžio kaip sala teritoriją. Intensyviausiai ji imta įsisavinti XVII a.

Reljefas aukštėja prie Turgaus aikštės bei į R nuo jos. Tai rodo, kad priemiesčio R pusė prie dabartinės Tiltų gatvės buvo užstatyta anks-

čiau. PV pusė, arčiau pilies, buvo užstatoma vėlai, nes čia, ties Daržų–Aukštosios gatvių sankryža tyvuliavo pelkė. Priemiesčio PV dalis nuo Aukštosios iki dabartinės Pilies gatvės buvo tvirtovės prieigos, ten buvo draudžiama statyba. XVII a. I pusėje pradėjo formuotis Daržų gatvė iki Aukštosios gatvės. XVII a. II pusėje užpylus pelkę, buvo pratęsta Daržų gatvė ir išvesta Skerdėjų gatvė. Šioje teritorijoje archeologiniai tyrimai vykdomi nuo 1980 m.

2014 m. tyrimų rezultatai suteikė papildomos informacijos apie šios teritorijos įsisavinimą bei raidą. ***Perkasoje 1***, 1,1–1,3 m gylyje rastos medinės tvoros liekanos – kas 40–50 cm įkasti mediniai apie 5 cm skersmens stulpai (1 pav.). Tvoros pagrindas buvo sutvirtintas akmenimis – iš vienos ir iš kitos pusės buvo sukrauti akmenys, turėję apsaugoti tvorą nuo upės vandens nuplovimo. Perkasoje 1 fiksuoti XVII a. vidurio – XVIII a. I pusės 4 kultūriniai horizontai. I horizontas datuojamas XVII a. viduriu – viršutinė sapropelio sluoksnio dalis atsidengė 1,6 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. II horizontas datuojamas XVII a. II puse – rudos spalvos žemės sluoksnis, kurio viršus atsidengė 1,2–1,4 m gylyje. III horizontas datuojamas XVII a. pabaiga – XVIII a. pradžia – juodžemio sluoksnis, rastas 90 cm gylyje (perkasos ŠR dalis).

Perkasoje 2 fiksuoti iki 1,7 m storio permaišyti sapropelio su juodžemiu, šlynu, smėliu sluoksniai (inžinerinių komunikacijų trasų vietose), taip pat atidengtos telekomunikacijų ir elektros kabelio trasos. Tyrimų metu nepermaišytas sluoksnis fiksuotas tik gatvės PR dalyje, šalia vandentiekio trasos iš PR pusės. Šioje gatvės pusėje veikiausiai buvusi aukštesnė vieta, bet susiformavusio kultūrinio sluoksnio čia neaptikta – po supiltiniu iki 80 cm storio sluoksniu atsidengė supiltinis juodžemio su plytų fragmentais, degėsiais sluoksnis, kurio storis

1 pav. Medinės tvoros liekanos perkasoje 1. K. Duderio nuotr.

Fig. 1. The remains of the fence in area 1.

apie 30 cm, o po juo plonas, apie 50 cm šlyno sluoksnis. Po šlynu 1,4 m gylyje fiksuotas natūralus nejudintas gruntas – rudos spalvos 20 cm storio sapropelio sluoksnis, o po juo – šlynas.

Perkasoje 3 nesuardyti kultūriniai sluoksniai fiksuoti tik gatvės ŠV ir PR pusėse. Iki 80 cm gylio fiksuoti supiltiniai sluoksniai su XVII–XX a. radiniais. 1 m gylyje pasiektas apie 20–50 cm storio juodžemio su griuvenomis sluoksnis. Jis turėtų būti datuojamas XVII–XVIII a. I puse. Po juodžemio su griuvenomis sluoksniu (apie 30 cm storio) 1–1,2 m gylyje atsidengė apie 40 cm storio pilkos spalvos žemės sluoksnis. Jis datuojamas XVII–XVIII a. I puse. Natūralus nejudintas gruntas – sapropelis su smėliu – pasiektas 1,3 m gylyje. 1,55 m gylyje atsidengė šlynas (natūralus nejudintas gruntas).

Perkasoje 4, kaip ir 3, nesuardyti kultūriniai sluoksniai fiksuoti tik Daržų gatvės ŠV ir PR dalyse. Iki 90 cm gylio fiksuoti supiltiniai sluoksniai su XVI a. pabaigos – XVII a. bei XX a. radiniais. Apie 0,8–1 m gylyje atsidengė rudos spalvos smėlio sluoksnis su XVII–XVIII a. I pusės radiniais. Sluoksnio storis 30–60 cm. Po rudos spalvos smėlio sluoksniu 1,4 m gylyje atsidengė apie 30–40 cm storio sapropelio sluoksnis. Jame rasta XVII–XVIII a. I puse datuojamų radinių. Natūralus nejudintas gruntas (pilkos spalvos smėlis) pasiektas 1,7 m gylyje.

Tyrimų metu fiksuoti XVII a. vidurio – XVIII a. I pusės kultūriniai sluoksniai su tam laikotarpiui būdingais radiniais – buitinės keramikos (puodų bei puodynių šukės, molinių bei fajansinių lėkščių, akmens masės bokalų, puodų dangčiai ir jų fragmentai), koklių fragmentais (daug XVII–XVIII a. I puse datuojamų koklių, dengtų drumsta alavo glazūra, ornamentuotų augaliniu, geometriniu, taip pat stilizuotu ornamentu), daug kaulinės medžiagos (maisto atliekos). Perkasoje 2 rastas žalvarinis širdies formos knygos (?) apkalas (3 pav.) bei žalvarinės vielos fragmentas. Šie radiniai gali būti siejami su knygrišio dirbtuvėmis. Perkasoje 3, nesunaikintame kultūriniame sluoksnyje rastas kaulinio peiliuko fragmentas, kurio kotelis ornamentuotas simetriškai išdėstytų įrėžtų po tris brūkšnelius ornamentu (2 pav.). Tyrimų metu taip pat rasta odinių batų padų ir jų fragmentų. Viršutiniuose supiltiniuose smėlio sluoksniuose rasta titnaginių dirbinių su retušo žymėmis. Sukaupta medžiaga leidžia manyti, kad buvusios aukštesnės Daržų gatvės vietos buvo įsisavintos pirmiausia, o žemos ir pelkėtos dabartinės gatvės dalys buvo naudojamos kaip buitinių atliekų išmetimo vieta.

2 pav. Kaulinio peiliuko fragmentas, rastas perkasoje 3. D. Paparigos nuotr.

Fig. 2. The bone knife fragment found in area 3.

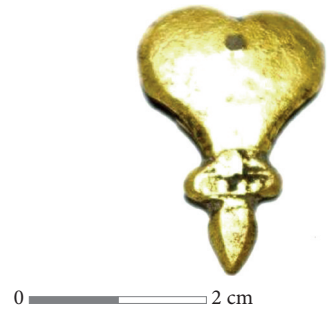

3 pav. Žalvarinis knygos apkaustėlis (?), rastas perkasoje 1. D. Paparigos nuotr.

Fig. 3. The brass book fitting (?) found in area 1.

Daržų Street

In 2014, four areas (a total of 70 m^2) were excavated and 800 m^2 monitored on Daržų street in Klaipėda. At a depth of 1.2 –1.3 m, the remains of a 17th-century fence were found in area 1 (Fig. 1). The remains of cultural layers from the mid-17th – first part of the 18th century were found in the NW and SE parts of Daržų Street. 612 artefacts, including pottery, tiles, a fragment of a bone knife (Fig. 2), and a brass book fitting (Fig. 3) were found during the excavation.

Rokas Kraniauskas

Buvęs Pelenyno priemiestis

2014 m. spalio mėnesį žvalgomieji tyrimai Klaipėdos mieste, bevardžiame žvyrkelyje (buvusi Pakalnės gatvė kairiajame Danės upės krante, tarp „Jono kalnelio“ ir Gluosnių skersgatvio buvo atliekami UAB „VVARF“ užsakymu. Ši vieta patenka į 3 nekilnojamo kultūros paveldo vertybių teritorijas: tai Klaipėdos senojo miesto vieta su priemiesčiais (UK 27077), Klaipėdos senamiestis (UK 16075) bei Bastionų kompleksas (UK 10457) (1 pav). Šioje teritorijoje planuojama sutvarkyti aplinką, įrengti asfaltuotą dviračių ir pėsčiųjų taką.

Tyrimų vieta yra buvusiame Klaipėdos priemiestyje, vadinamame Pelenynu (vokiškai *Aschhof*), kuris pradėjo vystytis XVIII a. II pusėje. 1771 m. čia pastatytas potašo fabrikas (Tatoris J., *Senoji Klaipėda: urbanistinė raida ir architektūra iki 1939 metų*, V., 1994, p. 51). Potašas – kalio karbonatas, gaunamas iš pelenų (iš čia kilęs ir priemiesčio pavadinimas), tuo metu plačiai naudotas stiklo gamyboje. Pelenai buvo gabenami laivais iš LDK ir Lenkijos karalystės. Ties Dangės upe, archeologinių tyrimų

1 pav. 2014 m. žvalgomųjų tyrimų teritorijoje nuo „Jono kalnelio“ iki Gluosnių skersgatvio situacijos planas. R. Kraniausko brėž.

Fig. 1. Situation plan of the 2014 evaluation from Jonas Hill to Gluosnių Alley in Klaipėda.

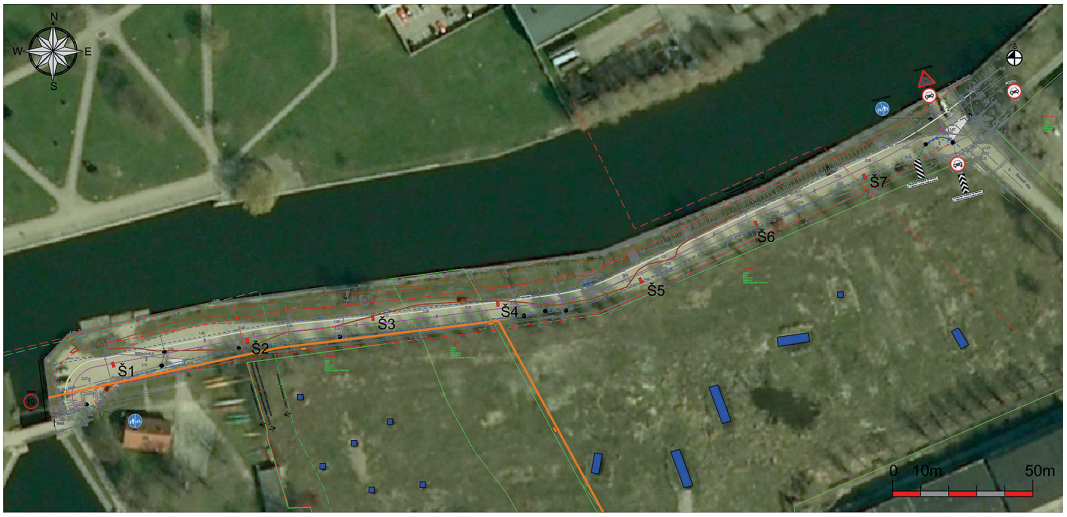

– 2008 m. – 2010 m. – 2014 m.